

Jaget som är duet som är dikten

Böcker

Gunnar Ekelöf
Skrifter 1-3

Red: Reidar Ekner
Bonniers

VILKEN LÅNG FÄRD är det inte mellan Sent på jorden 1932 till MånpoCKET utgåva av Ekelöfs Dikter 1983? Ekelöfs debutbok kom på ett minimalt förlag i begränsad upplaga och är nu en raritet av den sorten som får samlare att bli alldeles blanka i blicken. MånpoCKET-upplagan som är en billighetsversion av Bonniers Dikter från 1965 har gått ut i tiotusentals exemplar och flera upplagor. Den illmarige aristokraten Ekelöf blev närmast "folklig".

Om någon är identifierad som Poeten i dag är det just Ekelöf, men ofta sker det med en lika bedräglig som pietetsfull automatism, som om själva namnet vore ett Sesam som inte krävde mer förpliktelser.

Det vore intressant att läsa en studie av hur bilden av Ekelöf förändrats under åren, materialet är lika rikt som det är motsägelsefullt. Han är ju både outsiders och den som i stort sett är bekant med alla svenska författare i den unga författargeneration som skulle skapa modernism och arbetarliteratur. Solitär och svensk.

Men samtidigt skulle en sådan studie bara pocka på frågan om vem Ekelöf "egentligen" var. En allmän iakttagelse är att Gunnar Ekelöf var en idealtypisk modernist i två avseenden. Dels därför att han växlar mellan traditionel-

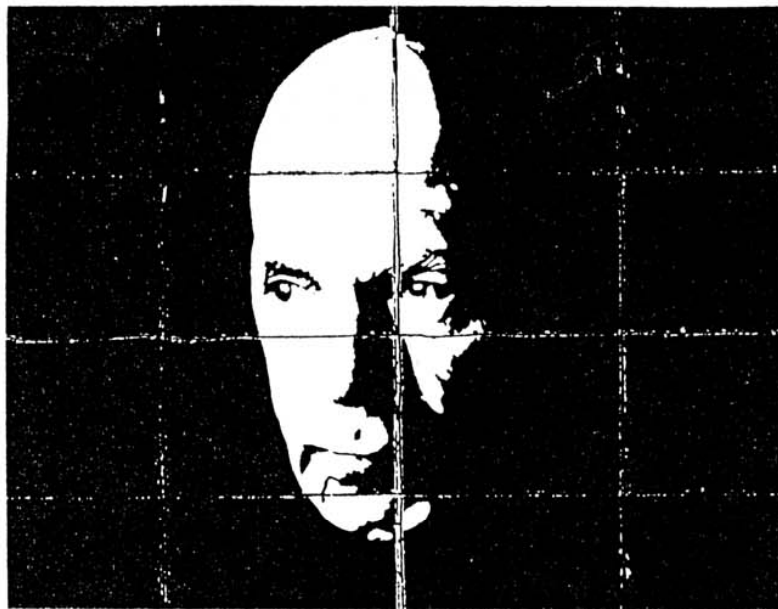

Bild: LÜTFI ÖZKÖK

Gunnar Ekelöfs hela författarskap skall ges ut i sammanlagt åtta volymer. I dag kommer de tre första som omfattar alla hans dikter som utkommit i bokform. Bilden visar Ekelöf som furste av Emgión.

la skrivsätt och nydanande — åtminstone i författarskapets tidigare hälft. Dels därför att han byter persona så ofta. Det vill säga mask, roll, röst. Han ser det dikta som platsen för självskapelse.

Ekelöf är den asketiske avantgardisten, den svenska sommarnattens enslige sångare, vemodsviskande stagnelien, integritetsfull beredskapslyriker, eliotisk tankelyriker, grotesk grek, almquistande absurdist och till slut i sin mäktiga Diwantrilogi en bländande bysantinsk prins.

Han är alltså en ständigt självsynande diktare i livets oberäkneliga patiens. Den som byter mask och röst så ofta synar sitt jag och

sitt ursprung med bara mycket större kraft än den som entonigt behåller diktarposen livet igenom, som försöker vara igenkännbar. Det skiljer Ekelöf från många andra.

För det är jaget som är duet som är dikten i Ekelöfs dikter. Vad som är subjekt och subjektivitet är precis lika mycket en fråga för den unge som den åldrade Ekelöf. Det nav som de diktade världarna välver sig kring. Finns där då en grundläggande motsägelse i hans diktning tror jag att det är denna — han är den som ständigt både längtar hem och längtar bort. Som om hemma kom bort och borta var hemma. Lika kär i

svenska krusbär och grekiska oliver. Det är lika långt som nära mellan Hölös höstlöv och Istanbul Vlachérne-madonna. Som poet måste han resa bort från sitt biografiska jag i samma utsträckning som han måste resa in i det.

MÅNPOCKETUTGÅVAN hade den nackdelen att den var ett urval. Nu 23 år efter Ekelöfs död kommer hans *Skrifter* i redaktion av Reidar Ekner som tidigare givit ut en förträfflig Ekelöfbibliografi (1970). Det är konsekvent att dessa kommer nu när mycket av den väsentliga forskningen verkar vara gjord och föremålet även fått en materialrik biografi tecknad av Carl Olov Sommar härom året.

Men *Skrifter* är inte hans "Samlade skrifter" i formen av en vetenskapligt textkritisk edition sådana vi kan se i andra länder och där alla textvarianter finns med i faksimiler och oändliga notapparater. Att Sverige inte har råd med sådana utgivningar är karaktäristiskt och gör mig en smula ont. Sådana ansträngningar är ändå ett äventyr att läsa genom alla sina förunderliga detaljer.

Nu har Ekner och Bonniers valt bästa möjliga andra val — att preceptera hela Ekelöfs hela författarskap korrekt och med inledning och korta vetenskapliga kommentarer — Ekelöfs poesi, hans översättningar, hans essäistik och litterära prosa och slutligen dagboks- och arbetsanteckningar. Utgåvan kan få supplement om så behövs. Det är vad jag kan se en enastående fin prestation av Reidar Ekner, så varmt och så exakt är hans handlag. Och därmed är *Skrifter* en

litterär händelse av väsentligaste rang.

Först ut är tre volymer som samlar hela hans i bokform utgivna poetiska författarskap. Alltså diktningen från Skärvor av en diktsamling 1927-28 till den lyriska seglatsen till Bysans 1965 till 1968. Vi får hela operan — det blir 670 sidor exklusive kommentarerna — och inte bara ett urval av "highlights" som det brukar heta i kulturindustrins musikdramatiska förkortningar.

Det betyder att vanliga läsare får möjlighet att se vad bara samlare och forskare tidigare kunnat se — det lyriska landskapets föränderliga helhet, att Ekelöf inte bara skrev stark och unik poesi utan ibland också tråkig och konventionell sådan. Det gör att han nu kan läsas mindre sakralt, mindre fragmentariskt och mer uppmärksam för Ekelöfs reella rikedom.

För den helhet som *Skrifter* 1-3 utgör kan knappast jämföras med någon annan i svensk 1900-talspoesi. Det märks särskilt här där tidigare svåråtkomliga verk finns utgivna i sin helhet — som En Mølne-elegi (1960), en samling som Ekelöf var gravid med i ett kvartssekel.

Men det märks framför allt i den tredje volymen av *Skrifter* där vi nu för första gången kan se hur krönet i Ekelöfs diktning egentligen var tänkt. Inte som en Diwantrilogi utan som en Diwanpentatyk, ett femfotat verk. *Skrifter* 3 innehåller hela 124 dikter som utgör den ofullbordade resten av Gunnar Ekelöfs bysantinska byggnad. Det blir anledning att återkomma till dem.

Mikael van Reis